

Практичне заняття №4

Тема: Завдання курсу історії для учнів з інтелектуальними порушеннями.

- 1.Зміст історії як навчального предмета в допоміжній школі.
- 2.Виховні задачі шкільного курсу історії.
- 3.Корекційно-розвиваючі завдання.

1.Зміст історії як навчального предмета в допоміжній школі.

Зміст навчання і в загальноосвітній, і в допоміжній школі відображають навчальні плани і програми. Навчальним планом допоміжної школи передбачено вивчення історії з 7 по 9 клас, відводиться на цей предмет **2 години на тиждень** (68 годин на рік). Навчальний план реалізується через програми предметів, що вивчаються, які визначають обсяг і зміст знань, перелік умінь та навичок, якими мають оволодіти учні з предмету. Програма як державний документ складається з пояснювальної записки і власне програми, що розподіляє матеріал по класам.

Для допоміжної школи з історії, як і з інших предметів, є особлива програма, що відрізняється від програми вивчення історії у загальноосвітній школі.. У допоміжній школі не вивчається всесвітня історія (історія стародавнього світу, середніх віків, нового та новітнього часу). Такий підхід до вивчення історичного матеріалу визначається тим, що школярі з порушенням інтелекту не в змозі оволодіти систематичними курсами через стійке порушення пізнавальної діяльності. Але за три роки навчання історії вони можуть засвоїти найбільш важливі події та явища на доступному для їх розуміння рівні.

Програма з історії для допоміжної школи має таку **структуру**:

- пояснювальна записка, в якій розкриті мета і завдання вивчення історії. Відмічаються особливості викладання предмету, даються методичні рекомендації вчителям;

- власне програма, що визначає класи, в яких вивчається предмет, кількість годин на тиждень, відведених на його вивчення (з вказанням годин і розкриттям змісту); повторення на початку і в кінці кожного року, основні вимоги до знань і умінь учнів за роками навчання.

У пояснювальній записці до програми відмічається, що в курсі «Історії України для учнів з порушенням інтелекту **доцільно зосередитися** на великих історичних подіях вітчизняної історії, житті, побуті людей даної епохи. Дати чіткий образ найбільш яскравої події та видатного діяча, що уособлює даний період історії. Такий підхід до періодизації подій, на думку авторів програми, **сприятиме буде сприяти кращому запам'ятовуванню** їх послідовності, що полегшить і прискорить формування знань.

У програмі з історії для допоміжної школи реалізуються **основні принципи побудови шкільних програм**:

1.Лінійність – головний принцип побудови програми, що відображає специфіку предмета (всі події та явища вивчаються в хронологічній послідовності), фактичний матеріал не повторюється в наступному класі на більш складному рівні.

2.Елементи концентризму в програмі прослідковуються у **провідних ідеях і поняттях**, що проходять через весь курс історії; їх збагачення і розвиток здійснюється здійснюється на основі нового фактичного матеріалу, вивченого в кожному класі (до таких понять, наприклад, належать поняття «держава», «боротьба за незалежність», «праця», «культура» тощо).

3.**Науковість змісту**. Програма відображає стан сучасної історичної науки, у зв'язку з цим частково перероблений зміст і структура курсу історії: у порівнянні з попередніми програмами виключений матеріал, що зайво детально і тенденційно висвітлює класову боротьбу, революційні події, роль комуністичної партії у ХХ столітті, сталінські репресії, події громадянської війни 1918-1920рр., соціалістичне будівництво в роки перших п'ятирічок; більш детально вивчаються питання культури.

Реалізуючи принципи науковості, програма орієнтує учнів на знайомство з тим, що таке історія, що вивчає історична наука, як і з яких джерел ми знаємо про людей у минулому. Зв'язок шкільного предмету історії з історичною наукою полягає і в тому, що школярі оволодівають історичною термінологією; звертається до історичних документів, вчать аналізувати та оцінювати виучуваті факти, дотримуючись принципу історизму.

4.Сполучення регіонального та місцевого компонентів у програмі. Весь історичний матеріал представлений не тільки вітчизняною історією, але й історією краєзнавчою (місцевою). У пояснючій записці до програми з історії вказується, що історико-краєзнавчі відомості про життя, побут, звичаї людей являються важливою складовою частиною курсу, тому особлива увага приділяється краєзнавчій роботі з використанням місцевого історичного матеріалу. Краєзнавча робота служить активним засобом формування громадянських якостей учня. Програма взагалі орієнтує вчителя на включення кращого краєзнавчого матеріалу в уроки з історії.

5.Доступність, систематичність, послідовність програмного матеріалу для учнів з порушенням інтелекту, в першу чергу, забезпечується вчителем на уроці. У пояснювальній записці дані методичні рекомендації для вчителів, враховувати які необхідно при підготовці до уроків. Програма будується з урахуванням особливостей пізнавальної діяльності учнів, визначає співвідношення теоретичного і фактичного матеріалу.

Програмою передбачено послідовне вивчення подій з найдавніших часів до сучасності (тобто хронологічна послідовність); 2 години на тиждень відводиться на цей предмет у кожному класі (7,8,9).

Курс історії починається із «Вступу», що знайомить школярів з новим предметом та джерелами пізнання історичного минулого. Увесь фактичний матеріал систематизований: у **кожному класі вивчається декілька тем**, на які відведена певна кількість годин, **передбачене повторення на початку року та в кінці за рік**. Визначені основні вимоги до знань, умінь і навичок учнів.

6.Рівневий підхід до формування історичних знань. Такий підхід є доцільним і необхідним в умовах допоміжної школи, тому що він ґрунтується на врахуванні типологічних та індивідуальних особливостей учнів і передбачений тільки різний ступінь засвоєння одного матеріалу, але є також матеріал для обов'язкового вивчення і додатковий, розрахований на сильних учнів, на тих, хто цікавиться історією.

7.Реалізація міжпредметних зв'язків. Для формування системних знань, світогляду учнів допоміжної школи необхідне встановлення міжпредметних зв'язків. Вони повинні встановлюватися за загальними для ряду предметів фактами, поняттями, за формуванням умінь та навичок навчальної праці. У новій програмі з історії на відміну від попередньої не виділені особливим чином міжпредметні зв'язки, але вивчення історичного матеріалу ґрунтується на знаннях і вміннях, які учні набули на інших предметах: на уроках читання (уміння працювати з друкованим текстом), української мови (збагачення словника), математики (вивчення одиниць виміру часу), географії (робота з картою), ОМ (знайомство з мистецтвом) тощо. З іншого боку, історичні знання учнів також знайдуть застосування при вивченні на уроках літературного читання творів історичної тематики або при вивченні на уроках суспільствознавства правових знань тощо.

8.Корекційна спрямованість навчання історії в допоміжній школі. Програма з історії орієнтує учнів не тільки на розв'язання навчальних і виховних завдань; одночасно з оволодінням історичним матеріалом і на його основі необхідно розв'язувати корекційно-розвивальні завдання і, в першу чергу, завдання розвитку мислення і мовлення школярів з порушенням інтелекту. Корекційний вплив матеріалу, що вивчається, на особистість учня, формування громадянських якостей буде сприяти підготовці до самостійного життя, соціально-трудова і правова адаптація випускників допоміжної школи.

Зупинимось коротко на характеристиці змісту курсу історії допоміжної школи. Вивчення історії в 7 класі починається із «Вступу», призначення якого полягає в тому, щоб познайомити учнів з новим предметом, джерелами (речовими, усними, письмовими), за якими вчені-історики взнають про життя людей в минулому, а також навчити працювати з підручником історії, історичною картою. «стрічкою часу». Фактичний історичний матеріал, що вивчається у **7 класі**, охоплює період з давніх часів до кінця ХУІ ст. і представлений такими темами:

- Від найдавніших часів до встановлення державності – 11 год.
- Виникнення давньоруської держави – 8 год.
- Розквіт давньоруської Київської держави – 9 год.
- Падіння Київської держави – 3 год.;
- Галицько-Волинська держава – 4 години;
- Початок Речі Посполитої – 6 год.
- Виникнення українського козацтва – 6 год.

Матеріал цікавий і різноманітний за змістом, він допомагає учням уявити життя, побут, заняття людей у далекому минулому, культурні досягнення, процес розвитку держави і боротьбу народу за свою незалежність, має великий виховний потенціал.

У **8 класі** учні знайомляться з подіями **кінця XVI – початку XX ст.** Цей матеріал представлений такими темами:

- Козаки в боротьбі за свободу – 2 год.:
- Початок визвольної війни укр. народу – 6 год.
- Гетьманщина – 5 годин;
- Кінець козацького устрою – 6 годин;
- Культура козацької України – 5 год.
- Славетні імена - 5 год.
- Ті, що розбудили народ від тяжкого сну – 7 год.

Навчальний матеріал дає можливість побачити процес розвитку української держав, її зміцнення у зв'язку із внутрішньою і зовнішньою політикою, знайомить з великою кількістю імен видатних історичних діячів (полководців, вчених, політиків, діячів культури).

У **9 класі** учні вивчають події. Що відбувалися в історії країни у XX ст. Матеріал представлений темами:

- На руїнах Російської імперії – 4 год.;
- Українська народна республіка – 4 год.;
- Перші роки радянської влади в Україні – 6 год.;
- Україна у вогні – 10 год;
- Сучасна Україна – 6 год;
- Основи правових знань – 28 год.

Вивчаються великі війни XX ст., особливо детально – ВВв Рад. Союзу. Вивчення післявоєнного періоду з 1945 року по цей час в умовах допоміжної школи носить оглядовий характер, але дозволяє на доступному для учнів рівні ввести їх в коло проблем сучасного суспільного і державного розвитку України.

2. Виховні задачі шкільного курсу історії.

У сучасних умовах, коли говорять про кризу вітчизняної системи виховання, що склалася, зростає значення вивчення історії в школі. Цьому предмету належить провідна роль у вихованні підростаючого покоління, у

формуванні їх світогляду. З вивченням історії починається розуміння соціального життя, законів розвитку людського суспільства.

У процесі вивчення історії поряд із загальноосвітніми завданнями в нерозривному зв'язку з ними здійснюються і **завдання виховні**, найважливішими з яких вважаються:

1.Громадянське виховання учнів - виховання соціальної активності, принциповості у відстоюванні своєї позиції, виховання почуття відповідальності за долю країни.

Це завдання є найскладнішим для вирішення його у допоміжній школі. Але, звернувшись до історичних прикладів, учитель може сприяти вихованню необхідних якостей в своїх учнів.

2.Патріотичне виховання – це виховання любові до Батьківщини, до свого народу, поваги до історичного минулого, співучасті в подіях, що відбуваються сьогодні; готовність до захисту Батьківщини в разі потреби – тобто військово-патріотичне виховання.

Курс історії дає великі можливості для здійснення військово-патріотичного виховання на прикладі героїчної боротьби за незалежність Вітчизни в різні епохи, починаючи з боротьби з татаро-монгольським нашествям, козацького устрою та боротьби козаків за незалежність українських земель. Учням допоміжної школи необхідно показати, що патріотизм проявляється не тільки у воєнний, але й у мирний час. Прикладом є діяльність Володимира Великого, що зробив величезний внесок у розвиток Київської держави.

3.Виховання поважного ставлення до народів різних національностей – це виховання прагнення жити в дружбі та згоді, поважати звичаї і традиції різних народів, знайомитися з їх культурою, проявляти солідарність з тими, хто опинився в біді.

Звертаючись до історичного та сучасного матеріалу, вчителю слід показати учням, як в роки воєнних випробувань всі народи нашої країни об'єдналися на захист Вітчизни. В мирний час успіхи в розвитку країни досягалися теж всією країною.

4.Моральне виховання учнів – це виховання таких якостей як мужність, чесність, честь і гідність, співчуття і милосердя, доброта, чутливість тощо.

Це завдання тісно пов'язане з попередніми, але в той же час має на увазі і такі аспекти, які не обов'язково пов'язані з громадянським обов'язком або патріотизмом. Розвиток суспільства на сучасному етапі породжує багато проблем, які необхідно обговорювати з учнями допоміжної школи, та оцінювати те, що відбувається. Це, наприклад. проблема жебраків та бездомних людей, дітей, покинутих батьками, проблеми злочинності і багато іншого.

5.Естетичне виховання учнів – це виховання бачити прекрасне і потворне в мистецтві, природі, житті, людині; розвиток естетичного смаку; вміння дати доречну оцінку з естетичної точки зору.

Вивчення курсу історії в допоміжній школі вимагає використання великої кількості наочності, проведення екскурсій, що дає вчителю матеріал для розвитку естетичного смаку. З іншого боку, естетичне виховання здійснюється через вивчення розвитку культури в різні історичні епохи. Наприклад, учні знайомляться зі святами, звичаями, традиціями древніх слов'ян, мистецтвом давньоруських ремісників, архітектурним обличчям старовинних міст, досягненнями культури в більш пізній період, що сприяє естетичному вихованню. Але програмою не передбачено вивчення української культури в ХХ ст. Цей недолік може виправити учитель сам, передбачивши тематику та зміст уроків, присвячених питанням культури, зокрема краєзнавчим аспектам.

6.Трудове виховання учнів – це прищеплення поваги до людей праці та результатів їх трудової діяльності. виховання сумлінного та відповідального ставлення до праці, розуміння необхідності праці та готовності працювати.

Це завдання є найбільш актуальним у допоміжній школі, випускники якої повинні бути не тільки практично, а й психологічно підготовлені до трудової діяльності. Розв'язується це завдання на протязі всього курсу історії шляхом реалізації таких ідей:

- праця – основа життя на Землі, усі матеріальні і духовні цінності, багатства створені працею людей;

- праця – основа прогресу в розвитку суспільства.

При вивченні історичного матеріалу в хронологічній послідовності учні визнають про зміни в знаряддях праці, трудовій діяльності людей, а також про розвиток взаємовідносин між людьми в процесі трудової діяльності, зростання вимог до працівників по мірі розвитку суспільства. Історичний матеріал дає можливість розповідати про трудові подвиги у воєнні та післявоєнні роки, про трудовий героїзм при спорудженні великих промислових об'єктів. Школярі можуть спостерігати, як люди ставляться до праці зараз, якими якостями повинна володіти людина праці в сучасних умовах.

7.Екологічне виховання учнів – це виховання бережливого ставлення до всього оточуючого, піклування про природу та її ресурси. Оздоровлення оточуючого середовища, збереження його для майбутніх поколінь.

Звичайно, на уроках історії це завдання не розв'язується так широко, як на уроках географії та природознавства, але й на історичному матеріалі можна показати, як люди втручаються в оточуюче середовище, споруджуючи великі гідроелектростанції та комбінати-гіганти. Великий вплив матиме розповідь про Чорнобильську трагедію, що вплинула на долі багатьох людей, про регулярні паводки у західних регіонах, що викликані масовою вирубкою карпатських лісів тощо. Необхідно також розповідати про існуючий позитивний досвід захисту оточуючого середовища, наприклад, «Рух зелених», «Червона книга», заборону використання звірів у цирку, необхідність роздільного збирання сміття тощо.

8. Правове виховання – це виховання правової культури, тобто почуття поваги до законів, прагнення їх виконувати, проявляти нетерпиме ставлення до тих, хто порушує закон.

Це завдання має дуже велике значення для соціальної адаптації випускників допоміжної школи, і в курсі історії воно розв'язується впродовж всіх трьох років її вивчення. Вивчаючи вітчизняну історію з найдавніших часів, школярі знайомляться з нерівним становищем соціальних верств у суспільстві, з функціями держави на протязі різних епох. Радянський період дає можливість побачити зміни в становищі людей, викликаними проголошеними, але не завжди дотриманими правами і обов'язками, що були зафіксовані в основному законі. Розпад СРСР і утворення самостійної держави України дає можливість на доступному рівні пояснити актуальність нових проблем (в тому числі і правових), пов'язаних з подальшим розвитком суспільства, становищем громадян України (зокрема, мовних).

9. Формування світогляду учнів, тобто сукупності принципів, поглядів та переконань, що визначають спрямованість діяльності та ставлення до дійсності окремої людини (соціальної групи або суспільства в цілому).

Звичайно, сформувати світогляд учнів з порушенням інтелекту дуже непросто, але це не означає, що в допоміжній школі від такого завдання слід відмовитися. Наукові знання, отримані учнями в курсі історії, сприяють безпосередній практичній орієнтації в оточуючій соціальній реальності. Моральні та правові принципи і норми регулюють взаємовідносини, поведінку людей і разом з естетичними поглядами визначають ставлення до оточуючого світу.

Таким чином, реалізація всіх навчальних і виховних завдань курсу історії буде сприяти формуванню світогляду учнів допоміжної школи. Їх погляди і переконання, які вдалося сформувати за роки навчання в школі, зокрема, на уроках історії, допоможуть учням правильно оцінювати свої та чужі вчинки, події, що відбуваються в Україні та в світі.

3. Корекційно-розвиваючі завдання.

Школа повинна не тільки формувати знання, уміння та навички учнів, виховувати їх, але й одночасно сприяти розвиткові дітей. Поняття «навчання, що розвиває» закладає основи самостійного мислення учнів.

Важливу роль у розв'язанні питання про значення навчання для розвитку дитини відіграли ідеї Л.С. Вигодського, який вважав, що добре організоване навчання іде попереду розвитку і будується на тих психічних функціях, які ще не визріли. У концепції Л.С. Вигодського велике значення має вчення про два рівні розумового розвитку дитини. **Перший рівень** – його актуальний розвиток, **другий** – зона найближчого розвитку. Роль навчання полягає в тому, що воно створює зону найближчого розвитку, яка переходить в актуальний розвиток. Це положення залишається істинним і коли мова йде про дітей, які навчаються у допоміжній школі, тому що «в процесі навчання і завдяки йому у дітей-олігофренів виявляються потенційні

можливості розвитку, використання яких в деякій мірі сприятиме компенсації дефекту».

Процес навчання кожному предмету в допоміжній школі носить розвивальний характер і, враховуючи контингент учнів, одночасно має корекційну спрямованість. При навчанні історії корекційно-розвивальні завдання визначаються особливостями розвитку учнів, і реалізація цих завдань повинна бути спрямована на розвиток пізнавальної діяльності, мови, емоційно-вольової сфери, їх особистісних якостей з урахуванням як типових загальних закономірностей розвитку дітей з порушенням інтелекту, так і структури дефекту кожного учня.

У процесі навчання історії в допоміжній школі розв'язуються такі **корекційно-розвиваючі завдання:**

1.Розвиток і корекція уваги. Увага є обов'язковим компонентом навчально-пізнавальної діяльності. Враховуючи нестійкий характер уваги школярів з порушенням інтелекту, учитель історії повинен проводити роботу щодо її корекції та розвитку. Формування інтересу до предмету, створення на уроці атмосфери доброзичливості до виконання завдань будуть сприяти підтримці уваги учнів на уроці.

Історичний матеріал цікавий і різноманітний за змістом. На одному уроці часто чергуються сюжетний виклад захоплюючої події (наприклад, воєнних походів Київських князів) і пояснення менш цікавого матеріалу (наприклад, домашній уклад стародавніх слов'ян), тому важливо розвивати такі якості довільної уваги, як стійкість, розподіл, переключення. Для цього необхідно урізноманітнювати джерела знань і прийоми навчальної роботи, поступово збільшуючи тривалість однієї діяльності. Так, наприклад, від вибіркового читання невеликих фрагментів тексту за завданням вчителя можна поступово готувати учнів до самостійного прочитання тексту підручника, допису з газети, розглядання картини, щоб потім провести бесіду з обговорення матеріалу, що вивчається.

2.Розвиток і корекція сприймання. Учні на кожному уроці історії знайомляться з різноманітними подіями, явищами, діячами, і все це відбувається у безперервному процесі (кожний урок – нова тема), тому історія належить до предметів, де дуже важливим є повноцінність сприймання того, що вивчається (без цього неможливо зрозуміти процес розвитку суспільства, особливості життя в різні епохи). Враховуючи порушення сприймання в учнів з порушенням інтелекту, учитель має, перш за все, повідомляти конкретні, образні поняття і явища, відділяючи головне від другорядного. Мова вчителя і учнів, що відповідають, не повинна втомлювати слух напругою та силою голосу або монотонністю. Необхідно пам'ятати, що погано сприймаються і втомлюють зір дрібні та нерозбірливі записи на дошці, демонстрування посібників, які важко розглянути. Тому

вчитель повинен прискіпливо підходити до наочного оформлення уроку історії.

3.Розвиток і корекція уяви. Уява збагачує діяльність інших психічних процесів, нерозривно пов'язаних з мисленням, пам'яттю, і важлива сама по собі, тому її також потрібно розвивати в процесі навчання історії. Історія знайомить школярів з подіями минулого, і повнота їх сприймання досягається за рахунок за допомогою уяви учнів. Іноді під час вивчення нового матеріалу уявлення змінюються, модифікуються, тому вчитель повинен проводити корекційну роботу з попередження виникнення невірних уявлень чи їх виправлення, даючи, перш за все, точний опис об'єктів, учасників і ходу самих історичних подій, використовуючи різноманітні засоби наочності для створення правильних образів.

Учитель, що викладає історію в допоміжній школі, добре знайомий з труднощами, що виникають через слабкий розвиток уяви учнів навіть у старших класах. Під час **роботи щодо подолання обмеженості уяви** можна використовувати такі **прийоми**:

- розповідь про уявну мандрівку в часі (наприклад, слов'янське поселення) або в просторі (наприклад, подорож за картою в інший кінець держави). Учні разом з учителем уявляють, що можна побачити цікавого в житті наших предків, як виглядають шахти у східних регіонах або порти на півдні держави;

- екскурсії вулицями міста або в музеї. Пам'ятки минулого, що збереглися, будівлі, побачені учнями під час екскурсії, є цікавішими, ніж усні розповіді на уроках, і сприяють розвитку уяви. Такі прийоми роботи доцільно використовувати під час закріплення вивченого матеріалу або на уроках краєзнавчої тематики;

- читання художньої та науково-популярної літератури дає додаткові відомості, що також сприяє розвитку уяви. Учитель може зачитати невеликий фрагмент з книги і запропонувати учням продовжити оповідання, або поставити запитання, які, на їх думку, могли бути наслідки описаних подій;

- знайомство з творами мистецтва, перегляд кінофільмів, презентацій дозволяє накопичувати зорові образи, які збагатять уяву учнів і на які вони зможуть спиратися у подальшому.

4.Розвиток і корекція пам'яті. Учні повинні пам'ятати про події, місце і час, коли вони відбулися, учасників цих подій (тобто факти, дати, географічні назви, імена) і за потреби пригадувати накопичені знання. Більшість учнів допоміжної школи мають тенденцію заучувати, механічно запам'ятовувати матеріал без його осмислення. Учитель повинен не тільки продумати методiku викладу матеріалу, а й методи та прийоми його пояснення, узагальнення і закріплення безпосередньо на уроці. Досягається це за допомогою таких **прийомів**:

- виклад матеріалу за планом (план може бути записаний на дошці);

- вміла побудова розповіді, її емоційність, виділення головного у змісті, опора на наочність;

- пояснення історичних термінів–понять, їх запис на дошці чи на картках;

- запис дат, назв, імен;

- спрямування учнів на те, що треба міцно запам'ятати і для чого це потрібно;

- добре проведення закріплення на уроці;

- неодноразове повернення до пройденого в зв'язку з вивчення нового матеріалу;

- обов'язкове виконання домашніх завдань;

- систематизація знань учнів на повторювально-узагальнюючому уроці за темою програми;

- опора на знайомі наочні засоби чи на план при відновленні знань учнями; використання з цією метою пам'яток.

Прикладом може служити пам'ятка з планом розповіді про хід битви:

- підготовка до битви;

- початок битви;

- дії козаків у вирішальний момент битви;

- кінець битви (перемога чи поразка), його причини;

- значення перемоги (чи наслідки поразки).

5.Розвиток і корекція мислення. Історичний матеріал вимагає глибокого осмислення, що є складним завданням для учнів допоміжної школи, тому що їх мислення інертне, вони погано розуміють навчальний матеріал, який їм подають. Враховуючи цю особливість мислення розумово відсталих дітей, вчитель повинен прискіпливо відбирати факти і явища, що їм повідомляються, і добре продумувати форму свого викладу. Фахівці-педагоги вважають, що тільки **гранично ясна, чітка, проста розповідь може бути доступною учням з порушенням інтелекту**.

Для розвитку і корекції мислення учнів допоміжної школи необхідно ставити перед ними такі пізнавальні завдання, які б постійно вимагали певного інтелектуального напруження, спонукали дитину думати.

Н.Б. Лурє вважав, що поряд з питаннями, що вимагають роботи пам'яті, дуже корисно з метою корекції мислення дітей ставити такі питання, коли на основі старих, відомих зв'язків треба утворити нові зв'язки, наприклад: «Чому ми вважаємо, що після відміни кріпацтва життя селян не покращилося?». Ці питання можуть ставитися як в процесі викладу вчителем нового матеріалу, так і при повторенні, а також при закріпленні матеріалу.

Учні допоміжної школи погано здійснюють перенесення раніше засвоєних знань на аналогічні факти і явища. Так, засвоївши причини боротьби Богдана хмельницького та знаючи, чому вона потерпіла поразку,

учні не можуть використати ці знання при вивченні подій Переяславської Ради.

Учитель повинен враховувати цю особливість і допомагати учням встановлювати потрібні зв'язки і відносини між історичними подіями. Допомогти в цьому може порівняльна таблиця, яку колективно склали на уроці під керівництвом учителя.

З метою розвитку мислення доцільно повертатися до одного й того ж факту, по-різному формулюючи питання.

Велике значення мають повторювально-узагальнюючі уроки у корекції мислення учнів допоміжної школи, тому що для того, щоб систематизувати і узагальнити знання з великої програмної теми, необхідно розвивати в учнів всі мислительні операції, учити розуміти зміни, що відбулися в країні за довгий період, пояснювати причини цих змін.

6. Розвиток і корекція мови. Кожен учитель історії знає, як важко буває учням з порушенням інтелекту висловити свою думку, зв'язно передати зміст оповідання. Часто, знаючи матеріал, учень тим не менше не може послідовно і зв'язно викласти його. Тому робота над корекцією мови учнів повинна займати значне місце на уроках історії. Для цього використовуються зовнішні опори, що полегшують оповідання (історичні картини, ілюстрації підручника).

Учні допоміжної школи, які відчувають труднощі самостійно викласти свої думки, справляються з цим значно легше, коли вчитель ставить їм питання. «Доцільно використання картин і питань як засобів полегшення. Мовленнєве висловлювання дитини повинно бути ступенем для переходу до викладу матеріалу без зовнішніх опор» - вважав Н.Б. Лур'є. Відмічаючи в учня, який раніше зовсім не міг відповідати без запитань, певне просування вперед, учитель скорочує кількість питань і формулює їх так, щоб відповідь на кожне запитання вимагало декількох розгорнутих речень. Таким способом відповіді учня повинні поступово наближатися до самостійної розповіді. Необхідно пам'ятати, що надмірне використання допоміжних засобів для мовленнєвого розвитку дитини може стати гальмом в розвитку її мислення та мови.

На уроках історії в допоміжній школі повинна проводитися робота з розвитку таких **якостей мови учнів**:

- змістовність - якнайбільш можливе правильне, повне, конкретне висвітлення теми;
- логічність - послідовність викладу, узагальнення фактів, формулювання висновків;
- багатство мови – образне і яскраве висловлення думок;
- правильність – дотримання норм літературної мови, її чистота;
- специфічні для історії якості мови – стиль викладу та термінологія повинні відповідати епосі, що вивчається;

- володіння різними видами висловлювання – опис, пояснення, розповідь;

- уміння відповідати на запитання коротко і розгорнуто – вміти задавати питання, складати план, обговорювати прочитане.

Мова вчителя повинна мати зазначені якості, тому що вона служить зразком для учнів. Доцільно вводити чітко відібраний мінімум нових слів та історичних термінів, розширюючи поступово словник учнів. Не треба користуватися складними синтаксичними конструкціями. Темп мови слід міняти в залежності від змісту матеріалу.

Необхідно розвивати і письмове мовлення учнів. Це пов'язане з тим, що на уроках історії вони ведуть записи, складають текстові таблиці, ведуть словникову роботу, виконують невеликі письмові роботи.

Словникова робота пронизує весь процес навчання історії. Мета її – формування уміння активно і правильно користуватися історичними термінами. Вчитель називає і записує нові історичні терміни, що виражають поняття, над якими належить працювати, пояснює ці поняття, добиваючись від учнів правильного промовляння, написання та вживання історичних термінів.

Крім того, можуть бути і такі завдання з розвитку мовлення, як пояснення слів, виразів, приказок і прислів'їв. Наприклад, що таке монголо-татарське іго, що означає заклик «землю – селянам, фабрики – робітникам», «Хто до нас з мечем прийде, від меча і загине» тощо.

7. Розвиток і корекція емоційно-вольової сфери. У фактах минулого учні допоміжної школи вчаться бачити боротьбу добра і зла, справедливості та несправедливості, розрізняють трударів та нероб, захисників Вітчизни та її ворогів. При правильному поясненні та дозуванні матеріалу, підкріпленого відповідною наочністю та поданого у вигляді емоційно насиченої розповіді, в учнів формується своє ставлення до подій та їх учасників: неприязнь до гнобителів, співчуття до пригноблених, повага до результатів людської праці, гордість за досягнення, любов до Батьківщини тощо. Це означає, що учні не тільки розуміють матеріал, а й емоційно відгукуються на нього.

Таким чином. Корекційна робота в допоміжній школі проходить через усю систему навчання та виховання і, зокрема, через уроки історії та позакласну роботу з предмету.

Література:

1. Баханов К.О. Професійний довідник вчителя історії. / К.О. Баханов. – Х.: Вид.група «Основа», 2012. – 239 с.: табл. – (Серія «Професійний довідник»).
2. Вимоги до уроку в спеціальній школі для дітей з вадами інтелекту / Укл. Миронова С.П. // Методичні рекомендації. – Кам'янець- Подільський, 1998. – 24 с.

3. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Посібник вчителя./Ф.Л. Левітас, О.О. Салата. – Х.: Вид.група «Основа», 2006. – 96 с. – (Б-ка журн. «Історія та правознавство», Вип. 8 (32)).
4. Методика викладання історії в допоміжній школі: методичні рекомендації/упорядники – Гіренко Н.А., доцент кафедри методики корекційної освіти, Гришин Ю.І., вчитель допоміжної школи № 4, м. Донецьк, Липа В.О., доцент кафедри корекційної педагогіки та спеціальної психології. – Слов'янськ: СДПУ, 2010. – 157 с.
5. Пошетун О. Методика навчання історії в школі/О.І. Пошетун, Г.О. Фрейман. – К.: «Генеза» 2005. – 328 с.
6. Петрова Л.В. Методика преподавания истории в специальной (коррекционной) школе VIII вида: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М.: Гуманит. изд. центр ВДООС, 2003. — 208 с. — (Коррекционная педагогика).